

Leve kongen, Unionen - og Fædrelandet!

Taler
Bjørnstjerne Bjørnson

Dato
17 mai 1882

Sted
Eidsvoll

1 Vi stiller os idag inden den Tryllering, som Henrik Wergelands Minde saa naturligt slaar om os, og paa den Plet, der er viet vor Selvstændighed og vor Frihed, hvis største Sanger han var.

5 Saa taler vi ud af Dagens Kamp. Vi Venstremænd opfatter denne Dag som et Led i Kampen; vi mener, at den Kamp, vi fører, føres fremdeles for vor Frihed og vor Selvstændighed.

10 Vi gaar ud fra, at i den Forening, vi har med Sverige, der er mere end tre Gange saa stort som vort Land, og hvis Konge det er, der ogsaa er vor Konge, i denne Forening staar vi saaledes, at kan vi ikke faa gennemført helt fuldt Selvstyre, saa kan vi heller ikke hævde vor Selvstændighed.

15 Og det er ud af denne Opfatning, at vi tror, vi knytter os inderligt til Henrik Wergeland og hædrer ham, idet vi tager Dagens Kamp op her - naturligvis med det Hensyn, som skyldes Dagen og Stedet.

20 I husker, at nede i en By i Smaalenene peb de nylig til et Leve for det norske Folk; selv ropte de: "Leve Kongen og Unionen!" Saa husker I fra Drammen, at først holdt de et forfærdeligt Spektakel og udbragte et Leve for "denne Aand i Drammen"; men dernæst ropte de: "Leve Kongen, Unionen - og Fædrelandet!" Paa Kongsberg hed det af de samme endelig: "Leve Fædrelandet, Kongen og Unionen!" Fædrelandet var nu ikke alene kommet med, men først. De havde indseet, at dette var rigtigere.

25

Det er klart, at det er det rigtigere. Hvad er Kongen, hvad er Unionen for os i Forhold til Fædrelandet? Hvor højt vi holder begge, - i Forhold til Fædrelandet bliver de smaa; thi Fædrelandet er for os det evigt blivende; ved det mener vi ikke bare Fædrenejorden, Fjeldene, Fjordene, Agrene, men fremfor alt vore Forældre,

vore Børn, vor Slægt, vore Venner, al vor Gjerning, alt, vi har kjært, Fortidens Arv og Fremtidens Haab.

Og jeg er vis paa, at det ogsaa for Højremændene gaar foran alt. Men naar de
35 desuagtet kan undlade nu at rope et "Leve for det norske Folk", men rope "Leve Kongen og Unionen" eller "Leve Kongen, Unionen - og Fædrelandet", maa det være noget i Øjeblikkets Strid, som volder det; der maa naturligvis være et Pres paa dem, som gjør det. De mener bestemt, at dette maa de rope for at bringe ogsaa os til at rope det. Men da de er i Mindretal, altsaa ikke kan true os til det,
40 kan der spørges, om deres Maade er den rette til at faa os til at rope som de vil. Da kanske er de selv ikke de rette; naar vi hører Raabet, og vi spørger, hvem det er, som roper, saa kan det jo hælde, at vi fanger Mistanke.

Fædrelandet, Unionen og Kongen, - her behøver ikke at være nogen
45 Modsætning; de to sidste kan helt gaa op i det første. Men her er kommet en Modsætning; vi staar os bedst paa ikke at dølge det. Dette skal være vor Text idag.

Først vil jeg forsvare mig mod at gjøre Højremændene Uret. De er ikke de
50 eneste, som sætter Kongen foran Fædrelandet; her raader en gammel Arv fra den absolutistiske Tid. Selv Stortinget underholder endnu den Dag idag denne Slendrian, - noget, som jeg synes Stortinget nu burde slutte med. Det er saarende for mange, at Stortinget, som fremfor alle andre er vort Fædrelands Repræsentant, skal rope: "Leve Kongen, - Fædrelandet og Broderriget". Selv at
55 de tager "Broderriget" med ved hver Lejlighed, støder fler og fler, ikke fordi vi har imod Unionen, men fordi den svenske Rigsdag aldrig roper noget Leve for "Broderriget". At det norske Storting alligevel ved hver evige Lejlighed skal rope det, naar ingen svarer i Sverige, - det er Husmanden, det! I sin Tid hejste den Arkitekt, som byggede Storthingsbygningen, svenske Vimpler paa den ved
60 Siden af de norske; da spurgte jeg ham om Grunden; han svarede, at paa den svenske Rigsdagsbygning hejste man norske. Men dette saa jeg siden ikke var saa; Sverige har aldrig været noget andet Lands Lydrige, det er Sagen; det har ingen slige Vaner lagt sig til.

Men om Stortinget paa Grund af slet Vane gjør sligt, - naar Højremændene roper "Leve Kongen, Unionen - og Fædrelandet", da er her mere end Vanens Slendrian; her er bevidst Hensigt. Har der været saadant før oppe i vor Historie? Skal vi forstaa hverandre, maa vi gaa ind i hverandres Tankegang; - vi maa se,

70 hvorfor de roper dette, og de maa se, hvorfor de ikke kan faa os til at rope det med.

Selvstændighedsfølelsen er ubetinget Verdens mægtigste Kraft. Den har født det højeste i vor Civilisation, ikke bare det bedste Arbejde i de tusen Hjem hos alle
75 dem, som vil bli lidt mere end Far var, og sikkre sine Børn Uafhængighed; men Digterens ædlest Tanker, Folkets højeste Bedrift, Moralens fineste Følelse springer ud af Selvstændighedstrangen. Ogsaa det stærkeste i al Oplysning, dens verdensbefriende Kraft, er født af dem. Med ét Ord, Selvstændighedstrangen er Verdensenergien; den er en saa stor Følelse, at Æresfølelsen, som ogsaa er en stor
80 Følelse, bare er dens Begyndelse, og naar den i et Folk samler sig fra alt, som var ædelt i dets Fortid, og er uafhængigt Arbejde, ofte Opofrelsen, i dets Nutid, - samler sig til Folkevilje, da overgaaes ikke dette Folk; thi da stræber det efter det højeste. Og det skal alle Folk kunne gjøre; men ikke Nordmændene? Hos os er det Synd, er det Oprør mod Guds Orden. Ja, da er det ogsaa Synd, at vi har havt
85 den Mand, ved hvis Bauta vi staar; thi dersom hans Hoved havde været gydt i Bronze her over mig, saa skulde I have seet, at hvert Ord om Selvstændighed havde fulgt Linjerne og Udtrykket i hans Aasyn; thi det er Drag for Drag den frimodige begejstrede Selvstændigheds. Den var Sjælen i hans Fædrelandskjærlighed, ikke alene besatte den alle hans Digt; men paa tusen
90 Maader har den fra ham saad sig ud, som han da overhovedet lever med i hvert Menneske, som staar her, ja gennem Mellemlid i tusener, som ikke har læst en Linje af ham. Hvorfor fik vi denne Mand, hvis det ikke var for at vise os Vejen til den hele Selvstændighed? Her, under hans Bauta den 17de Maj, tror i alle Fald ikke vi, at han er givet os af det Onde, eller at hans Gjerning i os er et
95 Oprør.

Bedre kan vi da heller ikke forklare os selv end ved at pege paa ham. Skal vi rope med i et "Leve Kongen, leve Unionen", maa det være ud af et selvstændigt Folks Begreb. Vi mener en Konge, som sætter sin Ære i at gennemføre sit Folks Vilje,
100 selv gaaende i Spidsen; og vi mener en Union, som beskytter dette vort Selvstændighedsarbejde. Men vi mener ikke en Konge som gaar mod Folkeviljen og bare er Konge for et lidet Parti; vi mener ikke en Union, som er det virksomste Middel mod vor Selvstændighed, fordi det er i Ly af den, at alle Anfald paa den sker.

105

Endnu ét: jeg er, som I alle ved, Republikaner. Jeg haaber, at jeg som saadan kan rope "Leve Unionen!" Men "Leve Kongen!" kan jeg aldrig rope, naar dermed

110 menes Institutionen; thi for min Sans staar Kongedømmet som gammelmødt
og umoralsk. Derimod kan jeg til enhver Tid rope: Leve for den enkelte Mand,
som er Konge, at sige, naar han har min Sympathi; dog ikke paa Kommando,
selv om jeg derfor skulde gaa i Fængsel.

115 Dette Forbehold maatte jeg lægge ned, jeg tænker paa manges Vegne; men det er
jo ikke større, end at vi endnu alle kunde enes om at rope Leve baade for Oskar
den anden og Unionen; thi selv om Præmisserne altid blev forskellige, de kunde
dog gaa sammen i ét: i en Konge, som loyalt tjente Folkeviljen, og en Union,
som værnede vort Selvstændighedsarbejde. Se, dette var det, jeg havde at sige; jeg
haaber, det ikke har gjort Indtryk af Ukjærlighed; det er i saa Fald fejlagtigt; thi
120 min Vilje har været god.

Men da jeg ved, at vi for Tiden ikke kan følge Højre i deres Arbejde for Konge
og Union, slig som Førerne viser os det, maa jeg bede om, at vi idag, paa dette
Selvstændigheden viede Sted, indskrænker os til at rope et Leve for Fædrelandet,
125 læggende deri saa meget af det andet, som enhver vil. Et Leve for dette Land og
Folk, som Henrik Wergeland har elsket!

130

Kilde

Chr. Collin og H. Eitrem (red): Bjørnstjerne Bjørnson. Artikler og taler, bd. 1. Kristiania 1912, s. 539-542

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/leve-kongen-unionen-og-faedrelandet>

135

140

145